

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تعقیبات نماز

مبحث سوره‌های قرآن

یکی از تعقیبات نمازها تلاوت آیات و سوره‌های قرآن کریم است. به سوره‌هایی که مستحب است و به خوانده شدن آنها بعد از نمازها توصیه شده است، اشاره می‌کنم.

بعد از نماز صبح خواندن سوره‌ی «یس» بسیار فضیلت دارد. اگر کسی بعد نماز صبح خود و در تعقیبات آن، موفق به خواندن یک‌بار سوره‌ی «یس» شود، بسیار ارزشمند است. البته در دو سوره‌ی دیگر تکرار است: اول اینکه بعد از نمازهای صبح دوازده‌بار سوره‌ی «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ»^۱ را بخوانید؛ که در تفسیر این سوره به آن اشاره کرده‌ام و دیگر اینکه ده‌بار سوره‌ی «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ»^۲ را بخوانید. اینها بسیار فوق‌العاده‌اند و آثار بسیار عجیبی دارند.

اگر کسی بخواهد بعد از نماز ظهر و در تعقیبات آن سوره‌ای از قرآن را بخواند، سوره‌ی نبأ، «عَمَّ يَتَسَاءَلُونَ عَنِ النَّبَاِ الْعَظِيمِ»، را بخواند. این سوره‌ها طولانی نیست؛ کوتاه است؛ یک صفحه یا یک صفحه و نیم است.

^۱. سوره‌ی اخلاص (توحید).

^۲. سوره‌ی قدر.

بعد از نماز عصر یکبار سوره‌ی نوح را بخواند و اگر سوره‌ی والعصر را هم بخواند، فضیلت دارد. خواندن ده‌بار سوره‌ی قدر در تعقیبات نماز عصر هم بسیار فضیلت دارد.^۳

بعد از نماز مغرب خواندن سوره‌ی واقعه مورد تأکید است؛ که الحمدلله ما موفق هستیم و در نماز جماعت‌هایی که در جلسه می‌خوانیم، این سوره را بعد از نماز مغرب می‌خوانیم. منتهی من الآن نکته‌ی جدیدی را به شما بگویم که شاید تاکنون برایتان نگفته بودم. اصل خواندن سوره‌ی واقعه در تعقیبات نماز مغرب این است که فرد برخیزد و نیت دو رکعت نماز مستحبی کند؛ در رکعت اول، حمد را با هر سوره‌ای، مثل «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» بخواند و در رکعت دوم، سوره‌ی حمد را با سوره‌ی واقعه بخواند؛ یعنی یک نماز دو رکعتی مستحب که در رکعت دوم سوره‌ای که بعد از حمد می‌خواند، سوره‌ی واقعه باشد. این اصل است؛ بعد گفته‌اند اگر کسی این را نمی‌تواند، همان‌طور که بعد از نماز مغرب نشسته است، سوره‌ی واقعه را بخواند. ما در جلسه چون همه‌ی عزیزان ممکن است سوره‌ی واقعه را حفظ نباشند یا آمادگی نداشته باشند که در نماز مستحبی سوره‌ی واقعه را بخوانند، بین دو نماز مغرب و عشاء می‌خوانیم. اگر در منزل یا شرایطی بودید که حال و شوقش را داشتید و حفظ هم بودید، سوره‌ی واقعه را در نمازی که گفتیم، بخوانید. اگر هم کسی حفظ نیست، می‌تواند سوره‌ی واقعه را روی کاغذی بنویسد یا برگه‌های چاپ شده‌ی آن را داشته باشد؛ از جیب پیراهنش بیرون بیاورد و از رو بخواند. البته فضیلت از حفظ خواندن خیلی بیشتر است. پس بعد از نماز مغرب سوره‌ی واقعه فضیلت دارد.

^۳. مجلسی، بحار، ج ۸۳، ص ۸۰ و سیدین طاووس، فلاح السائل، ص ۱۹۹ و محدث‌نوری، مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۹۷.

و بعد از نماز عشاء سوره‌ی ملک، «تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ»، سفارش شده است. همه‌ی این سوره‌ها کوتاه است.

آیاتی هم وجود دارد که اگر کسی خواست یک سوره‌ی کامل را نخواند، می‌تواند آن آیه‌ها را بخواند. به بعضی از آنها اشاره می‌کنم.^۴

آیه‌های هجده و نوزده سوره‌ی آل عمران: «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ...» که اغلب این آیات را حفظ هستید.^۵ آیه‌های بیست‌وشش و بیست‌وهفت سوره‌ی آل عمران: «قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكِ الْمُلْكِ

تُوْفِي الْمُلْكِ مَنْ تَشَاءُ...». ^۶ خواندن این آیه‌ها هم بسیار خوب است. آیه‌های پنجاه‌وچهار تا پنجاه‌وشش سوره‌ی اعراف، که معروف به سُخره است: «إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ

الْأَرْضِ...» الی آخر.^۷ آیه‌ی آخر سوره‌ی کهف: «قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ...». آیه‌ی سی‌وپنج سوره‌ی نور: «اللَّهُ نُورُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ مِثْلُ نُورِهِ كَمِشْكَاةٍ فِيهَا مِصْبَاحٌ نور...». آیه‌ی آخر

سوره‌ی فتح: «مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ...» الی آخر.

انسان در تعقیبات نماز، هریک از اینها، چه یکی و چه چندتایشان، را خواست، می‌تواند بخواند.

^۴. مجلسی، بحار، ج ۸۳، ص ۱۵۵ و کفعمی، بلدالامین، ص ۵۳ و طوسی، مصباح‌المتهجد، ج ۱، ص ۲۱۷.

^۵. مجلسی، بحار، ج ۸۹، ص ۲۶۹ و شعیری، جامع‌الخبار، ص ۴۵.

^۶. همان.

^۷. کلینی، کافی، ج ۲، ص ۶۲۵ و مجلسی، بحار، ج ۴۰، ص ۱۸۴ و فیض‌کاشانی، الوافی، ج ۹، ص ۱۷۶۳.

در هریک از این آیات آموزه‌های بسیار عمیقی وجود دارد. هریک از این آیات، دلیلی دارد که گفته شده است آن را بعد از نمازها بخوانند. به این علت است که آموزه‌ی بسیار بزرگی در دل خود دارد که فرد با تکرار خواندن آن، آن آموزه را به خود تلقین می‌کند، تا به عمق جانش بنشیند.

آیات یک تا شش سوره‌ی حدید: «بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؛ سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ تا وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ» و چهار آیه‌ی آخر سوره‌ی حشر: «لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَى جَبَلٍ لَرَأَيْنَاهُ خَاشِعًا مُتَصَدِّعًا...». اینها آیاتی است که خواندن آنها بعد از نماز واجب فضیلت فوق‌العاده‌ای دارد. خواندن آیه‌الکرسی^۸ هم فوق‌العاده توصیه شده است. دو روایت از پیامبر در توصیه به خواندن آیه‌الکرسی در تعقیبات برایتان بخوانم.

۱. حضرت فرمودند: «مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ عَقِبَ كُلِّ فَرِيضَةٍ» کسی که در پی هر نماز واجب خود آیه‌الکرسی را بخواند (آیه‌الکرسی را هم خدمتتان عرض کرده‌ام که همان آیه‌ی اول تا «هُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ» است.)؛ پیغمبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند: «تَوَلَّى اللَّهُ جَلًّا جَلَالُهُ قَبْضُ رُوحِهِ وَكَانَ كَمَنْ جَاهَدَ مَعَ الْأَنْبِيَاءِ حَتَّى اسْتَشْهَدَ»^۹ کسی بعد از نمازهای واجب خود به آیه‌الکرسی مداومت کند، خود خدا قبض روح او را عهده‌دار می‌شود و به عزرائیل و ملائکه نمی‌سپارد. خدا می‌داند این چه شرافت بزرگی است! و علاوه بر آن مثل کسی خواهد بود که همراه پیامبران جهاد کرده و به شهادت رسیده است. مداومت بر آیه‌الکرسی این قدر فضیلت دارد!

^۸ سوره‌ی بقره، آیه‌ی ۲۵۵.

^۹ محدث‌نوری، مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۶۶ به نقل از ابوالفتوح رازی، روح‌الجنان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۴۳۹.

۲. این حدیث هم از پیغمبر ﷺ است. فرمودند: «مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ عَقِبَ كُلِّ فَرِيضَةٍ مَا يَمْنَعُهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ» کسی که آیه‌الکرسی را در پی نمازهای واجبش بخواند، بین او و بهشت هیچ حجاب و حایلی جز مرگ وجود ندارد؛ یعنی به محض اینکه بمیرد، مستقیم به بهشت می‌رود. «و لَا يُؤَاظَبُ عَلَيْهِ إِلَّا صِدِّيقٌ أَوْ عَابِدٌ» و مداومت و مواظبت بر خواندن آیه‌الکرسی بعد از نمازها نمی‌کند، مگر انسانی که صدیق است یا کسی که عبادتگر و عابد است. «وَمَنْ قَرَأَهَا عِنْدَ مَنَامِهِ آمَنَهُ اللَّهُ فِي نَفْسِهِ وَ بَيْتِهِ وَ بُيُوتِ مَنْ جَوَارِهِ»^{۱۰} و کسی که هنگام خوابیدن، آیه‌الکرسی را بخواند، خداوند خود او، خانه‌ی او و خانه‌های همسایه‌های او را از آسیب‌ها محفوظ و در امان نگه می‌دارد.

پس آیه‌الکرسی هم یکی از آیاتی بود که در تعقیب نمازها خوانده می‌شود..

فضیلت فوق‌العاده‌ی خواندن برخی آیات بعد از نمازهای واجب

امام صادق علیه السلام فرمودند: «لَمَّا أَمَرَ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ هَذِهِ الْآيَاتِ أَنْ تَحْمِطَنَّ إِلَى الْأَرْضِ تَعَلَّقَنَّ بِالْعَرْشِ وَ قُلْنَ أَيْ رَبِّ إِلَى أَيْنَ تَحْمِطُنَا إِلَى أَهْلِ الْخَطَايَا وَ الذُّنُوبِ» وقتی خدای متعال خواست این آیات را به‌سوی زمین نازل کند، آنها به عرش الهی متوسل شدند؛ آویختند و گفتند پروردگار ما! می‌خواهی ما را به‌کجا بفرستی و به‌کجا هبوط دهی؟ به‌سمت اهل گناهان و خطایا؟!

این صورت مکتوب آیات قرآن است که ما می‌بینیم؛ یا صورت شفاهی آنها است که به زبان می‌خوانیم یا با قلم روی کاغذ می‌نویسیم. حقیقت آیات قرآن اینها نیست. این نازل

۱۰. محدث‌نوری، مستدرک‌الوسائل، ج ۵، ص ۶۷ و رازی، تفسیر ابی‌الفتح، ج ۱، ص ۴۳۹ و قریب به این مضمون: شعیری، جامع‌الخبار،

ص ۴۵ و مجلسی، بحار، ج ۷۳، ص ۱۹۶ و طبرسی، مکارم‌الاخلاق، ص ۲۸۸ و راوندی، الدعوات، ص ۸۴.

شده است. خود شما می‌گویید قرآن نازل شد. این قرآن نازل است. قرآن قبل از نزول یک حقیقت الهی عرشی دارد؛ که آن حقیقت الهی عرشی نازل می‌شود و وجود عقلی پیدا می‌کند؛ وجود عقلی هم نازل می‌شود، وجود مثالی پیدا می‌کند؛ وجود مثالی هم نازل می‌شود، وجود طبیعی پیدا می‌کند؛ آن هم نازل می‌شود، یک وجود اعتباری لفظی پیدا می‌کند؛ که یا به زبان می‌گوییم و یا به قلم می‌نویسیم. پس حقیقت آیات، حقیقت الهی عرشی است.

آن آیات به عرش آویختند و گفتند: خدایا! ما را کجا می‌خواهی بفرستی؟ می‌خواهی بین مردم گناه‌گار و اهل خطاکاری و زشتکاری بفرستی؟! «فَأَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ» خدا به آنها وحی کرد. «أَنْ إِهْبِطْنَ» نه؛ شما هبوط کنید و فرود بیایید. «فَوَ عِزِّي وَجَلَالِي لَا يَتْلُوَنَّ أَحَدٌ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ وَشِعْتِهِمْ فِي دُبُرِ مَا افْتَرَضْتُ عَلَيْهِ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ فِي كُلِّ يَوْمٍ إِلَّا نَظَرْتُ إِلَيْهِ بِعَيْنِي الْمَكْتُوبَةِ فِي كُلِّ يَوْمٍ سَبْعِينَ نَظْرَةً أَقْضَى لَهُ فِي كُلِّ نَظْرَةٍ سَبْعِينَ حَاجَةً وَ قَبْلُتُهُ عَلَيَّ مَا فِيهِ مِنَ الْمَعَاصِي وَ هِيَ أُمُّ الْكِتَابِ وَ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ أُولُو الْعِلْمِ وَ آيَةُ الْكُرْسِيِّ وَ آيَةُ الْمُلْكِ»^{۱۱} قسم به عزتم و قسم به جلالم!

احدی از خاندان پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ و از شیعیان خاندان پیامبر صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، در هر روز، در پی نمازهای واجب خود، شما (آیات) را نمی‌خواند، مگر اینکه من هر روز با دیده و چشم پنهانم هفتاد نظر لطف و عنایت به آن بنده می‌کنم؛ که در هریک از آن هفتاد نظر لطف، هفتاد حاجت او را برآورده می‌کنم و با همه‌ی گناهان و معاصی‌یی که او مرتکب شده باشد، آن را از او می‌پذیرم و قبول می‌کنم. بعد حضرت فرمودند: یکی از آن آیات ام‌الکتاب است (یعنی سوره‌ی حمد است)؛ دیگری آیه‌ی «شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَ الْمَلَائِكَةُ وَ أُولُو الْعِلْمِ

^{۱۱} کلینی، کافی، ج ۲، ص ۶۲۰ و مجلسی، بحار، ج ۸۳، ص ۵۰ و فیض کاشانی، وافی، ج ۸، ص ۷۹۵.

قَائِلاً بِالْقِسْطِ...» است (که عرض کردم آیهی هجده و نوزده سورهی آل عمران است)؛ سوم آیه‌الکرسی است و دیگری هم آیهی مُلک است؛ «قُلِ اللَّهُمَّ مَالِكُ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ» (که عرض کردم آیهی بیست‌وشش و بیست‌وهفت سورهی آل عمران است). خواندن این آیات این همه فضیلت دارد.

پس یکی دیگر از تعقیبات، خواندن قرآن کریم است. چه سوره‌هایی که عرض کردم؛ که مرحوم آیه‌الله مرعشی نجفی رحمته‌الله در تشریفی که به محضر حضرت بقیة‌الله ارواحنا فداه داشتند، حضرت به ایشان توصیه کردند این سوره‌ها را بعد از هر نماز بخوان. ^{۱۲} این را ایشان در وصیت نامه‌شان هم نوشته‌اند و توصیه کرده‌اند که دیگران هم این سوره‌ها را بخوانند؛ و چه آیاتی که خدمتان عرض کردیم.

از خدای متعال می‌خواهیم با فضل، عنایت و رحمت خود، همه‌ی ما را مشمول رحمت و مغفرت خویش قرار دهد؛ توفیق بندگی شایسته‌ی خود را به ما عنایت فرماید؛ ما را شیعیان، محبین و یاران شایسته‌ای برای امام‌عصر ارواحنا فداه قرار دهد و در ظهور آن بزرگوار تعجیل بفرماید. به برکت صلوات بر محمد و آل محمد.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ عَجِّلْ فَرَجَهُمْ

^{۱۲}. مهدی لک علی آبادی، امام زمان (عج) در کلام اولیای ربّانی، ص ۴۸.